

særligt betydningsfulde engelske påvirkninger af 1800-tallets verden og især »to transcend the artificial limits that are so often imposed on the study of this fascinating subject by conventional textbooks on British imperial, foreign or economic history, each a speciality in itself, and so failing to provide an overall picture«. Det helhedsbillede, som udgiveren jagter, opstår imidlertid næppe på anden måde end gennem læserens aktive interesse for formålet. De 8 forfattere behandler hver for sig emner, som de mestrer, men ingen af dem har i deres fremstilling i synderlig grad ladet sig påvirke af medforfatterens synspunkter. Resultatet er blevet en samling essays, som alle er af ganske høj standard, men som for så vidt ikke har anden sammenhæng end den fælles indbinding. Ønsker læseren synteser, må han selv forme dem.

Bogen er med andre ord en handy oversigt over nogle hovedtemaer i forrige århundredes engelske historie. Den er velegnet som introduktion for den, der ønsker at sætte sig ind i perioden, men for den mere kyndige er der næppe meget nyt at hente.

KNUD LARSEN

The Prime Minister's Papers 1801–1902. A survey of the privately preserved papers of those statesmen who held the office of Prime Minister during the 19th century, by JOHN BROOKE, Senior Editor, Historical Manuscripts Commission. London, Her Majesty's Stationery Office, 1968. iv+79 s. 10 sh.

I sin introduktion til denne registrant over det 19. århundredes engelske premierministres papirer citerer udgiveren Lytton Strachey for følgende bemærkning: »The history of the Victorian age will never be written: we know too much about it«. Denne opfattelse bekræftes til overmål af den foreliggende oversigt. Eller rettere: den bekræfter, at kildematerialets mængde er ganske overvældende. De registrerede papirer udgør kvantitativt blot en brøkdel af det kildemateriale, der er til rådighed for den historiker, der vil forske i Englands historie i denne periode. Derimod er der næppe tvivl om, at de indholdsmæssigt er en af de mest givende kildegrupper for den, der vil danne sig et indtryk af periodens »atmosfære« og de ledende statsmænds ideer og opfattelse af samtidens politiske begivenheder.

Der er i øjeblikket omkring 20 år mellem det tidspunkt, British Museum erhverver en kildesamling, og registreringen af den i et offentligt tilgængeligt katalog. Behovet for specialkataloger er derfor åbenbart. Det foreliggende er ikke blot et hjælpemiddel for de historikere, som i dag skal beskæftige sig med Englands historie, men også indledningen til en serie af publikationer omfattende kilder fra det 19. århundrede, som the Historical Manuscripts Commission planlægger at udgive.

»Private Papers« defineres negativt som alle de papirer, der ikke befinder sig i et regeringsdepartements arkiv, og oversigten dækker ikke alene kilder fra de enkelte statsmænds periode(r) som premierministre, men omfatter hele deres virke som aktive skribenter. Den registrerer dels modtageren og dels den/de samling(er), hvor manuskripterne nu findes. Under hver premierminister er der desuden en fortegnelse over de dele af papirerne, der er publiceret. For dem, der

vil beskæftige sig med engelsk historie i det 19. århundrede, kan oversigten anbefales som en let overskuelig indførelse i en væsentlig kildegruppe.

NIELS FINN CHRISTIANSEN

The Saumarez Papers. Selections from the Baltic Correspondence of Vice-Admiral Sir James Saumarez 1808–12. Edited by A. N. RYAN. Publications of the Navy Records Society. Vol. 110. London and Colchester 1967. xxv + 287 s. Ill. Kort. 50 sh.

Udgaven er foranstaltet af the Navy Records Society, der siden stiftelsen i 1893 har udgivet mere end 100 bind dokumenter af søhistorisk interesse, hvoraf næppe mange er blevet anmeldt i Historisk Tidsskrift. Grunden til, at det her foreliggende bør omtales, er, at James Saumarez i den nævnte periode, 1808–12, var øverstkommanderende over de engelske flådestyrker i Østersøen, og gennem hans korrespondance kan man se såvel den storpolitiske udvikling i Østersølandene som kaper- og kanonbådskrigen gennem engelske øjne.

Udgiveren, der er senior lecturer i moderne historie ved Liverpools universitet, har forsynet udgaven med en kortere indledning om Saumarez' familie og karriere samt om den politiske baggrund for de engelske operationer i Østersøen. Det var iøvrigt Saumarez' første selvstændige kommando efter en længere løbebane, der havde bragt ham både til Vestindien og Middelhavet. – Fremdeles er udgaven forsynet med kortfattede noter, hovedsagelig af biografisk karakter, og nogle, men ikke mange, henvisninger til foreliggende litteratur, også til svensk-sproget, hvorimod det ikke ser ud til, at udgiveren har kendskab til dansk litteratur om tiden.

Der er aftrykt 250 dokumenter, nogle dog med bilag. Det siger sig selv, at en engelsk flådechef i løbet af fem år har ført en langt større korrespondance, og udgiveren oplyser da også, at han har foretaget et udvalg af den »vast collection of unbound documents and letter books«, der nu findes i arkivet for Ipswich og East Suffolk. Det opgives derimod ikke, efter hvilke principper udvalget er foretaget, men det er tydeligt, at udgiveren har koncentreret sig om at finde de dokumenter, der efter hans formening har den største politiske interesse. Om det daglige liv på søen, om forsyningsproblemer og personaleforhold og andre spørgsmål, som må have optaget en god del af admiralens tid, findes kun lidt. Det er kun medtaget, når der er tale om store forlis eller stor mangel på forsyninger.

Iøvrigt er ikke alle de aftrykte dokumenter fra Saumarez-arkivet, men disse er suppleret med materiale hentet fra Admiralitetets og Foreign Office's arkiver i Public Record Office og enkelte fra andre steder.

Dokumenterne giver en god afspejling af, hvordan den engelske regering så på forholdene omkring Østersøen. Navnlig er det Ruslands og Sveriges politik, der er genstand for opmærksomheden, men også forholdene i Nordtyskland kommer ind i billedet. En øverstkommanderende på en så fremskudt og betydningsfuld post, som Østersøen dengang var, var ikke blot optaget af sine militære funktioner, men han var tillige en art diplomat, der korresponderede med regeringerne i de omliggende lande – iøvrigt ikke altid på en måde, der vandt hans regerings bifald. Denne side af admiralens funktion kommer godt frem i udgaven.